

fot. Elda-Eltra Elektrotechnika

Bardzo ważnym elementem każdej instalacji elektrycznej jest osprzęt. Zaliczamy do niego włączniki (przetaczniki), gniazda przyłączeniowe, wtyczki oraz oprawy oświetleniowe. Akcesoria te występują w wielu odmianach wzorniczych.

Jarosław Barański

O sprzęt elektroinstalacyjny musi spełniać szereg wymagań ■:

- konstrukcja musi gwarantować całkowite bezpieczeństwo i wygodę użytkownika. Części obsługiwane i dotykane przez człowieka muszą stanowić skuteczną ochronę przed bezpośrednim kontaktem z prądem elektrycznym;
- muszą być bardzo trwałe i niezawodne. Włączniki, gniazda itp. powinny bezawaryjnie służyć wiele lat, bezproblemowo wytrzymując tysiące włączeń i rozłączeń obwodów;
- budowa styków musi zapewniać bezawaryjne przewodzenie prądów znamionowych;
- w przypadku osprzętu montowanego na stałe konieczne jest zastosowanie mocowań gwarantujących pewne i trwałe osadzenie w podłożu;

WŁĄCZNIKI, gniazda, oprawy

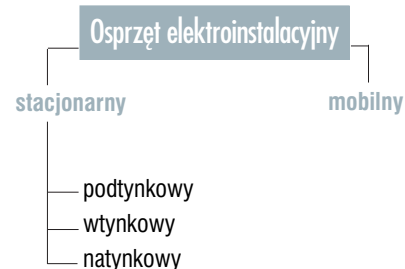
- w szczególnych przypadkach (np. osprzęt do montażu na zewnątrz domu) konstrukcja musi zapewniać bryzgo- lub wodoszczelność, pyłoszczelność itp.;
- osprzęt elektroinstalacyjny znajduje się z reguły w widocznych miejscach, dlatego powinien być estetyczny i dopasowany do wystroju wnętrza.

Oferta rynkowa obejmuje trzy podstawowe grupy wyrobów: **włączniki, gniazda** (i wtyczki) oraz **oprawy oświetleniowe**.

Wszystkie te akcesoria występują w odmianach przeznaczonych do montażu stacjonarnego lub jako modele mobilne, instalowane na miękkim kablu przyłączeniowym. Wiąże się to z odpowiednim wykonaniem. Produkty z pierwszej grupy wyposażone są w otwory pod wkręty, wsporniki lub elementy rozporowe umożliwiające trwałe zamocowanie do podłoża. Części będące pod napięciem nie są obudowane ze wszystkich stron – po zamontowaniu rolę osłony pełni podłoże.

Zależnie od sposobu wykonania osprzęt tego typu można zamontować:

- **Wnętrze nowoczesnego dwuklawiszowego włącznika oświetlenia. Widoczne wykorzystanie tworzyw sztucznych i neonówka podświetlająca klawisze** (fot. Sologic)

- **podtynkowo** – na powierzchni muru znajduje się jedynie płaska maskownica. Konieczne jest zastosowanie zagłębionej w ścianę puszkii instalacyjnej;

- **wtynkowo** – włącznik lub gniazdo częściowo wystają nad powierzchnię ściany (ok. 10 mm), dzięki czemu można zastosować płytkie puszkii instalacyjne;

- **natynkowo** – osprzęt w całości znajduje się na powierzchni ściany. Nie są potrzebne żadne dodatkowe akcesoria instalacyjne.

Puszkii instalacyjne mogą być okrągłe lub kwadratowe. Występują w wykonaniu tradycyjnym (montaż pojedynczy), wielokrotnym lub z zatrzaskami pozwalającymi zestawić je w grupę. Prawidłowo zamontowana puszkii powinna być zlicowana z powierzchnią ściany po jej otynkowaniu. **Oprawy oświetleniowe** występują wyłącznie w wersji do montażu natynkowego lub do podwieszenia pod sufitem.

Modele montowane na kablu cechuje pełna, mocniejsza obudowa i obecność zacisków uniemożliwiających przypadkowe wyrwanie przewodu elektrycznego.

W domu jednorodzinnym najczęściej stosowany jest osprzęt elektryczny przewidziany dla poboru prądu do 6, 10 lub 16A.

Wykonania specjalne

W miejscach o podwyższonej wilgotności (łazienka, pralnia) oraz wszędzie tam, gdzie występują bryzgi wody, kurz i pył, konieczne jest stosowanie osprzętu

Tabela 1. Kod IP – stopnie ochrony urządzeń elektrycznych

Pierwsza cyfra	Ochrona przed ciałami stałymi	Druga cyfra	Ochrona przed wodą
0	brak	0	brak
1	średnicy 50 mm i większe	1	Pionowo padające krople
2	średnicy 12,5 mm i większe	2	Pionowo padające krople przy przechyleniu obudowy o 15°
3	średnicy 2,5 mm i większe	3	Przed natryskiem wody
4	średnicy 1 mm i większe	4	Przed bryzgami wody
5	ochrona przed pyłem	5	Przed strugą wody
6	pyłoszczelność	6	Przed silną strugą wody
		7	Przed skutkami krótkotrwałego zanurzenia w wodzie
		8	Przed skutkami ciągłego zanurzenia w wodzie

odpornego na działanie tych czynników. Charakteryzuje go zastosowanie styków ochronnych i szczelne, mocne obudowy. Stopień ich ochrony określa się według kodu IP (tabela 1). W domach jednorodzinnych najczęściej stosuje się modele oznaczone symbolem IP44 **2**.

Włączniki (przełączniki)

Elementy te fachowo nazywane łącznikami instalacyjnymi, służą do ręcznego sterowania odbiornikami energii elektrycznej – przeważnie są to oprawy oświetleniowe.

Stosowane dawniej modele obrotowe i dźwigienkowe zostały niemal całkowicie wyparte przez łączniki klawiszowe. Oferują one łatwość obsługi i wyraźne zaznaczenie położenia przycisku, czyli stanu sterowanego obwodu.

Jako materiał do produkcji łączników stosowane jest powszechnie tworzywo sztuczne, chociaż maskownice wykonywane są również z drewna, metalu, szkła

lub ceramiki. Oprócz atrakcyjnego wzornictwa, konstrukcje gwarantują pełne bezpieczeństwo użytkowników, wysoką trwałość i powierzchnie łatwe do utrzymania w czystości.

Obecne na rynku łączniki różnią się między sobą sposobem działania i wyposażeniem. Możemy kupić:

- modele jedno- i dwuklawiszowe. Pozwalają sterować jednym lub dwoma odbiornikami;
- modele zwierne i przełączane (przełączniki schodowe). Pierwszy rodzaj jest najprostszy – działa na zasadzie włącz/wyłącz. Modele przełączane (tzw. przełączniki schodowe) pozwalają np. wykonać oświetlenie korytarza sterowane z dwóch punktów;
- łączniki stabilne i chwilowe. W pierwszych, klawisz po naciśnięciu pozostaje w wybranej pozycji. Włączniki chwilowe zamykają obwód tylko w momencie wciśnięcia klawisza. Są stosowane np. do sterowania dzwonkiem przy drzwiach;

- modele z podświetleniem (patrz **1**). Mają wbudowaną neonówkę, która świeci cały czas lub w momencie rozłączenia obwodu, i podświetla klawisz lub specjalny wzornik;

- ściemniacze. Umożliwiają regulację strumienia światła.

Łączniki wytwarzane są w różnych stylach i kolorach. Często istnieje też możliwość wymiany klawisza lub całej obudowy **3**. Ułatwia to dobranie ich do wystroju pomieszczeń.

3 Możliwość zmiany maskownicy pozwala na dopasowanie osprzętu do wystroju wnętrza (fot. Legrand)

2 Osprzęt w wykonaniu IP44 (fot. Kopp)

Coraz większą popularność zdobywają modele, które można łączyć z gniazdamy w zestawy po 2, 3 i 4 elementy **4**. Jakkolwiek wymagają zastosowania kilku połączonych puszek instalacyjnych i ramek – maskownic, to całość jest estetyczna i funkcjonalna. Maskownice można montować pionowo lub poziomo.

Łączniki instalowane są najczęściej na ścianach pomieszczeń. Najwygodniej, gdy są zamontowane przy drzwiach, na wysokości 1-1,5 m nad podłogą i ok. 15 cm od futryny. W pomieszczeniach wilgotnych (np. łazienka) włączniki powinno się zamontować na zewnątrz, przy

4 Osprzęt elektroinstalacyjny można łączyć w zestawy (fot. Kopp)

drzwiach wejściowych. Unikniemy wtedy konieczności stosowania modeli brygoszczelnych.

Dobierając łączniki w instalacji domowej należy wybrać urządzenia dostosowane do odpowiedniego sposobu montażu: pod-, na-, lub wtynkowy. Ważne jest również, by można było nimi sterować prądy występujące w danym obwodzie (np. nie wolno włącznikiem przeznaczonym do obciążenia 6A sterować urządzeniem pobierającego prąd np. 8A). W przypadku modeli montowanych w grupach, konieczny może być zakup ramek i puszek dających łączyć się w grupę.

Gniazda i wtyczki

Umożliwiają dołączenie i zasilanie w energię elektryczną odbiorników przenośnych, bądź stacjonarnych, niewbudowanych w domu na stałe **5**.

Gniazda i wtyczki wykonywane są w dwóch wersjach: ze stykiem ochronnym i bez niego. Pierwszy rodzaj znajduje zastosowanie w miejscach, gdzie występuje możliwość porażenia prądem (łazienki, garaże, piwnice) oraz w przypadku urządzeń z metalowymi obudowami.

Zarówno gniazda natynkowe jak i podtynkowe oferowane są jako pojedyncze (dla jednej wtyczki) lub podwójne (dla dwóch wtyczek). Spotyka się również gniazda potrójne. Specjalne wykonania pozwalają na zabudowę gniazd w kanałach instalacyjnych **6** – wtedy cała instalacja elektryczna wykonywana jest bez uciążliwego kucia ścian.

5 Gniazda przyłączeniowe w różnych wykonaniach (fot. Kopp)

W niektórych modelach wbudowywana jest blokada dostępu do styków. Specjalne przesłony blokują otwory w maskownicy, co uniemożliwia włożenie przez „milusińskiego” np. gwoźdź lub szpilki. Odsunięcie osłony jest możliwe jedynie podczas wkładania wtyczki.

Gniazda i wtyczki są konstruowane w taki sposób, by uniemożliwić współpracę elementów z różnych kategorii zasilania. Osiąga się to poprzez odpowiednie kształty obudów i grubość bolców przewodzących prąd.

W domach jednorodzinnych spotykane są również gniazda i wtyczki trójfazowe. Wykorzystuje się je przede wszystkim do zasilania urządzeń trójfazowych większej mocy (zazwyczaj powyżej 3,5 kW). Przyłącza tego typu produkowane są dla prądów 1, 6, 32 i 63 A, w wykonaniach bryzgo- i wodoszczelnych (oznaczenie IP 57). Cechą charakterystyczną jest zróżnicowanie styków – te przeznaczone do podłączenia przewodu ochronnego są dłuższe i grubsze. Złącza tego typu używane są do urządzeń stacjonarnych, używanych cały czas (np. hydrofor, kuchnia elektryczna, podgrzewacz) jak i urządzeń przenośnych, np. spawarki.

Wszystkie połączenia przewodów elektrycznych z gniazdami muszą być wykonane bardzo starannie. Koniecznym jest, by rodzaj gniazda dostosowany był do podłączonego do niego napięcia i planowanego maksymalnego poboru prądu (jedno lub trójfazowe, prądy 6-16 A).

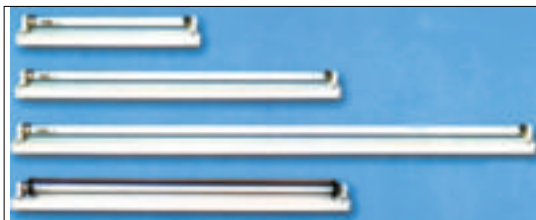
Oprawy oświetleniowe

Oprawy stosowane w domach jednorodzinnych spełniają określone wymagania techniczne. Podobnie jak gniazda i łączniki, dostosowano je do zasilania napięciem 230 V (sporadycznie używa się opraw zasilanych prądem trójfazowym

6 Gniazda zasilające mogą być instalowane w kanałach instalacyjnych (fot. Ackermann)

7 Oprawy do tradycyjnych świetlówek różnią się między sobą długością (fot. Luxima2)

400 V). Jeśli obudowa wykonana jest z metalu, istnieje możliwość podłączenia jej do przewodu ochronnego PE.

Do budynków drewnianych i wykonanych w technologii szkieletu drewnianego przeznaczone są modele o podwyższonej odporności ogniowej. Oferta źródeł światła jest bardzo bogata. Produkowane są oprawy dla jednej i więcej żarówek, w różnych kształtach oraz kolorach. Do typowych żarówek stosowane są oprawy tradycyjne (trzonek E27) i z tzw. małym gwintem (trzonek E14). Oprócz tradycyjnych źródeł światła można

w nich umieszczać większość świetlówek energooszczędnych i żarówki halogenowe na 230 V. Oprawy do świetlówek tradycyjnych (rury) 7 i lamp halogenowych 8 zasilanych tzw. napięciem bezpiecznym (do 24 V) wyposażone są w złącza stykowe bezgwintowe.

Istotne jest, by źródło światła, jakie mamy zamiar umieścić w oprawie oświetleniowej, miało moc zgodną z warunkami określonymi przez producenta oprawy. Zastosowanie np. zbyt „mocnej” żarówki może doprowadzić do uszkodzenia oprawy – najczęściej jej stopienia i zdeformowania.

Oprawy oświetleniowe produkowane w różnych odmianach. Najbardziej popularne montowane są na sufitach. Często spotyka się modele wyposażone w regulację wysokości punktu świetlnego. Oprawka z kloszem i żarówką zawieszona jest na lince ze zwijaczem, co umożliwia sterowanie średnicą snopu światła. Oferowane są również kinkiety (do zawieszenia na ścianie), lampy stojące,

wbudowywane w podłogę itp. Podczas ich montażu zawsze należy przestrzegać dwóch zasad: wszelkie podłączenia do instalacji elektrycznej muszą być wykonane bardzo starannie, modele stacjonarne należy mocno i pewnie przymocować do podłoża.

8 Oprawy lamp halogenowych przystosowane do montowania w płaszczyźnie np. sufitu podwieszanego (fot. Elgo)

Info rynek

Firmy

ABB (gniazda, wyłączniki, sterowniki żaluzji)
tel. (22) 515 25 00
www.abb.pl

Berker (łączniki, gniazda, ściemniacze)
tel. (61) 817 99 00
www.berker.com.pl

Elda Eltra (łączniki i gniazda elektryczne)
tel. (94) 372 82 10
www.elda.com.pl

Elgo (oprawy oświetleniowe, łączniki do tworzenia systemów oświetlenia)
tel. (24) 235 20 01
www.elgo.pl

Es-System Wilkasy (oprawy oświetleniowe)
tel. (87) 429 96 00
www.essystem.pl/wilkasy

Ingremio Peszel (rury elektroinstalacyjne)
tel. (32) 647 19 00
www.ingremio.com.pl

Kontakt (gniazda, łączniki)
tel. (32) 324 63 00
www.fse-kontakt.com.pl

Lange Łukaszk (czujniki ruchu i zmierzchowe)
tel. (71) 398 08 00
www.langelukaszk.pl

Legrand (łączniki, gniazda, okablowanie)
tel. (74) 816 23 00
www.legrand.pl

Lena Lighting (wtyczki, łączniki)
tel. (61) 286 03 00
www.lenalighting.pl

Limex (oprawy najazdowe, wiązki światłowodowe)
tel. (22) 722 49 75
www.spotline.pl

Lis oświetlenie (oprawy oświetleniowe)
tel. (16) 672 39 90
www.lis-oswietlenie.pl

Luxima2 (oprawy oświetleniowe)
tel. (87) 620 09 31
www.luxima.com.pl

Minbud (rury elektroinstalacyjne)
tel. (25) 758 39 42
www.minbud.pl

Ospel (gniazda, łączniki, puszki)
tel. (32) 673 71 06
www.ospel.com.pl

Pekra (Kopp) (gniazda, wtyczki i ściemniacze)
tel. (22) 720 21 73
www.kopp.pl

Polo (gniazda, łączniki)
tel. (32) 324 01 00
www.polo.com.pl

Tema Teresa Machczyńska (Gira)
(gniazda, łączniki, złącza, ściemniacze, czujniki ruchu, sterowanie żaluzjami, regulatory temperatury)
tel. (22) 878 03 47
www.tema.pl

Włomex (oprawy oświetleniowe)
tel. (12) 656 41 81
www.wlomex.com.pl

Przykładowe, orientacyjne ceny osprzętu elektroinstalacyjnego:

Łączniki instalacyjne:

- łącznik podtynkowy, jednobiegunowy, IP-20, 10A/250V – 4,80 zł/szt;
- łącznik podtynkowy, krzyżowy, IP-20, 10A/250V – 7,30 zł/szt;
- łącznik podtynkowy, schodowy, seria Akcent Plus, IP-20, 10A/250V – 9,20 zł/szt;
- ściemniacz podtynkowy dotykowy, IP-20, P=40-400W, 250V – 58 zł/szt;
- łącznik bryzgoszczelny natynkowy, jednobiegunowy, IP-44, 16A/250V – 6,70 zł/szt;
- łącznik bryzgoszczelny natynkowy, zwierny „dzwonek”, IP-44, 16A/250V – 6,70 zł/szt;
- łącznik wtykowy, jednobiegunowy, IP-20, 6A/250V – 4,40 zł/szt;
- łącznik wtykowy, dwugrupowy, świecznikowy, IP-20, 6A/250V – 5 zł/szt;
- łącznik wtykowy, schodowy, IP-20, 6A/250V – 5 zł/szt;
- łącznik klawiszowy z podświetleniem i czerwoną soczewką Aquatec IP-44 – 20 zł/szt;
- łącznik wieloklawiszowy Aquatec śnieżnobiały IP-44 – 20 zł/szt;
- łącznik klawiszowy podwójny uniwersalny – 31 zł/szt;

- łącznik klawiszowy zespolony z gniazdem, z uziemieniem IP-44 – 31 zł/szt.

Gniazda przyłączeniowe:

- gniazdo wtyczkowe podtynkowe 2P, IP-20, 10A/250V – 4 zł/szt;
- gniazdo wtyczkowe podtynkowe 2P z uziemieniem, IP-20, 10A/250V – 4,10 zł/szt;
- podwójne gniazdo wtyczkowe podtynkowe 2P IP-20, 10A/250V – 5,10 zł/szt;
- podwójne gniazdo wtyczkowe podtynkowe 2P z uziemieniem, IP-20, 10A/250V – 5,40 zł/szt;
- podwójne gniazdo wtyczkowe wtykowe 2P, IP-20, 16A/250V – 10,30 zł/szt;
- podwójne gniazdo wtyczkowe wtykowe 2P z uziemieniem, IP-44, 16A/250V – 5,90 zł/szt;
- gniazdo wtyczkowe natynkowe 2P z uziemieniem, wielko białe, IP-44, 16A/250V – 5,90 zł/szt;
- podwójne gniazdo wtyczkowe natynkowe 2P z uziemieniem, wielko przezroczyste, IP-44, 16A/250V – 9,50 zł/szt;
- gniazdo bez uziemienia pojedyncze, śnieżnobiałe – 7,30 zł/szt;
- gniazdo bez uziemienia pojedyncze, aluminium – 13,40 zł/szt;

- gniazdo podwójne z uziemieniem, śnieżnobiałe – 16,80 zł/szt;
- gniazdo z uziemieniem, z nadrukiem pojedyncze, czerwone – 12 zł/szt.

Osprzęt:

- puszka instalacyjna końcowa, średnica 60 mm – 0,15 gr/szt;
- puszka instalacyjna do zestawów płytka – 0,40 zł/szt;
- puszka instalacyjna do zestawów głęboka – 0,50 zł/szt;
- ramka pojedyncza – 2,60 zł/szt;
- ramka podwójna – 4 zł/szt;
- ramka potrójna – 5,50 zł/szt;
- ramka poczwórna – 7 zł/szt;
- klawisz z nadrukiem symbolu „strzałka” aluminium – 14,50 zł/szt;
- klawisz z czerwoną soczewką kremowy – 9,20 zł/szt;
- klawisz z czerwoną soczewką i nadrukiem śnieżnobiały – 6,40 zł/szt;
- wkładka jarzeniowa – 6,70 zł/szt.

Na podstawie cenników firm Ospel, Berker